

GRATIS GOUD MAGAZINE #3

WAT VINDEN VRIJWILLIGERS RANDVOORWAARDEN VOOR HUN WERK?

ZES DESKUNDIGEN OVER KANSEN EN BARRIÈRES VOOR VRIJWILLIGERSWERK

Burgerinitiatieven laten groeien

Advies nodig bij het verbeteren, vernieuwen of mooier maken van jouw idee? Wij staan voor je klaar. KNHM is een adviseursnetwerk dat bestaat uit vrijwilligers en Arcadis-medewerkers. Samen zitten we aan tafel bij burgers en sociale ondernemingen en geven kosteloos kennis, inspiratie en toegang tot ons netwerk.

Benieuwd wat we voor jou kunnen doen?

www.knhm.nl

Het Gratis Goud Festival is
een initiatief van Sociaal Werk
Nederland, LSAbewoners
en Vereniging NOV.

Inhoud

- 5 Inleiding
- 6 Vrijwilligers over
randvoorwaarden
voor bloeiend
vrijwilligerswerk
- 9 Deskundigen
over barrières en
kansen voor
vrijwilligerswerk
- 20 Quotes
- 24 Verder kijken!

Stel je eens voor...

een samenleving waaraan iedereen meedoet.

Zo'n samenleving begint met mensen die initiatieven nemen om anderen te betrekken, verbinden en verrijken.

Wij steunen deze initiatieven met geld, kennis en een professioneel netwerk.

Kijk op www.vsbfonds.nl

de bezoekers van het Over het IJ Festival de ouderen van Zona's Kiosk, studenten van de beurs, de vrijwilligers van de Voorleesexpress, de acteurs van Toneelvereniging NieuwLeven, de dansers van Venlo Danst, vrouwen van Tiernemoeder project, de bezoekers van de Kunsthalgade de leerlingen van PrinsHeerlijk, Het publiek van Holland Opera de reizigers van Zeereis in het Scheepvaartmuseum, de zangers van Popkoor The Happening, de buurtgenoten de Vonk, de kinderen Hoeve van Papier, de gebruikers van Dorpshuis Schingen-Slatterp, de jonge talenten van h Grachtenfesti de deelnemer aan de Langste Eettafel, de bewonderaars van de Hermitagte, jongeren van het Young Art Festival, de kanshebbers op de Nationale Zorgvernieuwingsprijs, de bezoekers van Festival 5D, de muzikanten van de Koninklijke Harmonie Lotum, de scout van Scouting Hanzeluiden, de kinderen van Speeltuin Westernieland de bezoekers van Eye, de wandelaars van Geopark de Hondsrug, de

Vrijwilligerswerk, het kan makkelijker!

Nederland is van oudsher sterk in vrijwilligerswerk. Maar het kan makkelijker. Wat is daarvoor nodig?

Tijdens het Gratis Goud Festival op 7 december vorig jaar werd daar door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) een expertsessie aan gewijd. Letterlijk luidde de vraag aan de circa vijftientig bestuurders, beleidsmedewerkers, wetenschappers en vertegenwoordigers van vrijwilligersorganisaties: **hoe kun je als samenleving en overheid zo gunstig mogelijke condities creëren voor de lokale inzet van vrijwilligers, rekening houdend met trends en ontwikkelingen die hierbij relevant zijn?**

Globaal leverde de expertsessie vier aandachtspunten op:

- Geef eigen initiatief de ruimte
- Neem belemmerende regelgeving weg
- Geef vrijwilligerswerk een positieve lading
- Vrijwilligerswerk is toe aan vernieuwing

Over deze punten werden na de sessie verdiepende gesprekken gevoerd met zes deskundigen. Het resultaat daarvan is in deze krant te lezen, maar we trappen af met de mening van de vrijwilligers zelf.

LEES OOK HET
GRATIS GOUD
MAGAZINE #2
MET HET FESTIVAL-
VERSLAG

https://issuu.com/ono-ono/docs/gratis_goud_nr2_issuu

Nee, het is niet vanzelfsprekend...

6

Op en rond het Gratis Goud Festival polsten we wat vrijwilligers en hun vertegenwoordigers randvoorwaarden vinden voor groeiend en bloeiend vrijwilligerswerk. Dit zijn de meest genoemde:

Zie vrijwilligerswerk niet als vanzelfsprekend

Je herkent het vast wel: die gemeentelijke bestuurder of die buurtbewoner die achteloos zegt: 'O, dat doen de vrijwilligers wel.' Alsof dat vanzelfsprekend is. Maar dat is het niet. Vrijwilligerswerk is de uitkomst van heel veel zaken, waaronder betrokkenheid, motivatie, energie, kennis, inzet, geld en voorzieningen. Al die zaken moeten georganiseerd en blijvend gevoed worden, anders dreigt het vrijwilligerswerk te verpieteren. Een aardig gedachte-experiment is: stel je Nederland eens voor zonder vrijwilligers. Het land wordt dan niet alleen kil, het staat ook domweg stil.

Bied scholing en trainingen aan

Bij betaald werk is levenslang leren gemeengoed. Vrijwilligerswerk is óók werk. Dus ook daarin zijn trainingen, workshops en een goede begeleiding nodig om verantwoord, veilig en gezond te kunnen werken, bij te blijven, plezier en voldoening uit

het werk te halen en vaardigheden te vergroten. Goed geschoolde vrijwilligers functioneren beter en betekenen meer voor de samenleving. Neem dat mee in de kostprijs die je als gemeente betaalt voor activiteiten met vrijwilligers. Samenwerking tussen gemeente en vrijwilligerswerk biedt mooie oplossingen. Samen met landelijke netwerken en organisaties kan de rijksoverheid kennis behouden.

Sta naast vrijwilligersorganisaties, niet er tegenover

Vrijwilligerswerk gedijt bij een open en opbouwende houding van de overheid, met speelruimte voor initiatieven. Een meedenkende houding is vruchtbaarder dan een controlerende. Buurt- en wijkinitiatieven bloeien op door ambtelijke ondersteuning (en slaan dood door tegenwerking). Het is zaak dat regels en voorwaarden ruimte bieden aan maatschappelijke initiatieven.

Het mag de vrijwilligers geen geld kosten

Bij vrijwilligerswerk komen kosten kijken voor vervoer, kleding, materialen, scholing, en noem maar op. Veel vrijwilligers leggen, zelfs als ze een onkostenvergoeding krijgen, geld toe op hun bezigheden. Dit demotiveert en schrikt af. Het is

minimaal nodig dat vrijwilligers hun werk kosteloos kunnen uitvoeren.

Zorg voor vernieuwing

Jongere generaties zijn actief in een wereld waar vreselijk veel te doen is. Ze willen zich op een andere manier verbinden met maatschappelijke initiatieven dan ouderen. Daar moeten nieuwe mogelijkheden voor gecreëerd worden. Ook het besturen en het profileren van vrijwilligersorganisaties kan frisser en moderner.

Werk samen, wissel uit, stimuleer elkaar

Samenwerken en kennis delen is hard nodig om te innoveren en vrijwilligerswerk levendig, bijdetijds en efficiënt te houden. Stimuleer en activeer elkaar als concurrenten, maar werk samen en wissel uit als collega's. Vorm bijvoorbeeld plaatselijke, regionale of landelijke netwerken en bezoek regelmatig kennis- en netwerkbijeenkomsten.

Denk na voordat je als overheid iets vraagt

Wat mag je vragen van vrijwilligers? Denk na over wat je aan vrijwilligers vraagt en waar je betaalde professionals bij nodig hebt. En nog iets: haal eigen initiatief van actieve bewoners en vrijwilligers niet door elkaar met vrijwilligerswerk door mensen met een

rugzakje. Iedereen is welkom, maar sommige mensen vragen meer begeleiding, die niet altijd voorhanden is.

Maak het mogelijk voor iedereen

Voor mensen met een WW-uitkering en bijvoorbeeld vluchtelingen geldt dat zij onder voorwaarden bij bepaalde organisaties vrijwilligerswerk mogen doen. Dat is jammer voor de vrijwilligers en de vrijwilligersorganisaties die niet in aanmerking komen. Die bureaucratie mag wel wat minder en het UWV mag meer naast de vrijwilliger staan.

Zorg voor ontmoetingsplekken

Veel nieuwe burgerinitiatieven ontstaan buiten de bestaande verenigingsverbanden. Ze hebben daardoor niet automatisch een eigen onderkomen, terwijl een eigen plek cruciaal is voor het maken van plannen, ontmoetingen en het 'wij-gevoel'. Nieuwbouw is daarvoor heus niet altijd nodig. Er staan genoeg kantoren en winkels leeg. Woningcorporaties kunnen een buurtpand gratis aanbieden. De overheid kan een gebouw voor een symbolisch bedrag uitlenen of voor een (maat)schappelijke prijs verkopen. Een vereniging kan haar ruimte delen. Stimuleer maatschappelijke initiatieven! Ze floreren bij een thuis.

‘Heb jij een
beperking en doe je
vrijwilligerswerk?
Wij helpen je!’

Onbeperkt!

Door iets goeds te doen voor een ander geven we het leven meer betekenis. Dat geldt voor iedereen, ook voor mensen met een beperking. Met het thema Onbeperkt! vraagt het DELA goededoelenfonds hen om hun kwaliteiten in te zetten als vrijwilliger, samen met leden en medewerkers van coöperatie DELA. Daarbij is het de bedoeling dat mensen met een beperking het project uitvoeren.

Heb je een beperking of ken je iemand met een beperking die vrijwilligerswerk doet? Doe dan een aanvraag bij het DELA goededoelenfonds.

'HET IS NIET AAN DE OVERHEID OM DE BURGERMAATSCHAPPIJ TE ORGANISEREN'

Allerlei nieuwe vormen van vrijwilligerswerk zijn in opkomst. Zo zijn er 'protestvrijwilligers', die vinden dat het anders moet op een bepaald gebied, en 'flitsvrijwilligers', die nu eens een klusje hier doen en dan weer daar. Tijdens de VWS-expertsessie op het Gratis Goud Festival noemde vrijwilligersprofessor Lucas Meijs ook de uitbarstingen van 'zonne-energie': spontane vormen van solidariteit, bijvoorbeeld bij een vluchtelingenstroom naar ons land.

Maar vrijwilligerswerk staat ook onder druk. Ouderen werken langer betaald door, jongeren hebben overvolle levens waarin langdurige verplichtingen slecht passen, werknemers nemen vaak werk mee naar huis. Een vrijwilligersorganisatie besturen is tijdrovend. En hoewel er tegenprestaties van bepaalde uitkeringsgerechtigden worden verwacht, wordt het andere uitkeringsgerechtigden ook verboden om vrijwilligerswerk te doen. Hoe zorg je ervoor dat vrijwilligerswerk anno 2017 blijft gedijen? Welke rollen hebben de landelijke overheid, lokale overheden en vrijwilligersorganisaties daarin? Aansluitend op de VWS-expertsessie interviewden we daarover deskundigen. Hierna volgen hun bevindingen, aangevuld met tips uit de expertsessie en voorbeelden.

DE DESKUNDIGEN

• **Lucas Meijs**, hoogleraar strategische filantropie en vrijwilligerswerk aan de Erasmus Universiteit

• **Rob Meijers**, senior beleidsmedewerker Burgerbetrokkenheid bij LandschappenNL

• **Krijn van Beek**, adviseur, eigenaar en oprichter Policy Design Studio

• **Taco Brandsen**, hoogleraar bestuurskunde aan de Radboud Universiteit

• **Paul Dekker**, hoofd Participatie, Cultuur en Leefomgeving bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

• **Christine Linzel**, hoofd Vrijwilligersondersteuning bij De Zonnebloem

1. Ruimte laten aan eigen initiatief

Hoogleraar Lucas Meijs signaleert dat de ruimte voor inbreng van burgers nu kleiner is dan dertig jaar geleden. Schaalvergroting is een belangrijke boosdoener. Sportverenigingen, woningcorporaties, scholen en gemeenten fuseerden, waardoor de afstand tot de bevolking toenam. 'Het betekent voor de burger dat die minder vertegenwoordigers heeft in de WMO-raad en de huurdersvereniging, dat hij de gemeenteraadsleden minder goed kent, enzovoort.' Deels samenvallend met die schaalvergroting, is een afnemende

organisatiediversiteit. De overheid heeft daar in de ogen van Meijs mede de hand in gehad. Hij was recent in China, waar hij ook het vrijwilligerswerk bestudeerde. Hem trof een opvallende overeenkomst met Nederland. De Chinese overheid werkt als het om burgerinitiatieven gaat met een soort *preferred suppliers*: zorgvuldig geselecteerde organisaties die steun krijgen in ruil voor loyaliteit. Andere organisaties worden genegeerd, tegengewerkt of zelfs verboden.

Meijs: 'In feite is in Nederland precies hetzelfde gebeurd. Vroeger had je hier meerdere vluchtelingenorganisaties. De overheid wilde graag met één club zaken doen. Dat werd VluchtelingenWerk Nederland; die wordt zwaar gesubsidieerd en is deels uitvoerder van de overheidsagenda geworden.'

GOEDE VOORBEELDEN

- **Vrijwillig Dichtbij:** programma dat een betere afstemming en samenwerking beoogt in de decentrale zorg. Veertien vrijwilligersorganisaties, Vereniging NOV en het ministerie van VWS werken hierin samen.
www.lokaalsamenwerken.nl
- **Groen aan de Buurt:** digitaal loket voor burgers en gemeenten met informatie over lokale groene initiatieven. De provincie Utrecht subsidieert het, IVN Utrecht, Landschap Erfgoed Utrecht en de Natuur en Milieufederatie Utrecht bemensen het.
www.groenaandebuurt.nl
- **Tweede Natuur:** initiatief van provincies en het Rijk dat laat zien hoe natuur kan samengaan met maatschappelijke en economische activiteiten. Vloeit voort uit de maatschappelijke vernieuwingsagenda van deze twee overheden.
<http://tweedenatuur.nl>

Protestclubs

Of daar nu een hang naar efficiëntie of naar sturing achter zit, Meijs is tegen dit soort overheidsbemoeienis: 'Hoe meer diversiteit en concurrentie, des te beter. Van mij mogen we terug naar 25 vluchtelingenorganisaties. Ik vind het huidige beleid ook niet coherent, want in Egypte steunen we protestclubs, terwijl de rijksoverheid in Nederland vooral organisaties subsidieert die in het verlengde van het eigen beleid opereren.'

Hoogleraar bestuurskunde Taco Brandsen valt hem bij: 'Een overheid die de *civil society* (burgermaatschappij. red.) organiseert, daar moet je wantrouwig tegenover staan. Het is hier geen Rusland, maar je moet ook niet naïef

'Burgers zijn nu minder goed vertegenwoordigd dan dertig jaar geleden'

zijn. Ik vind trouwens ook dat vrijwilligersorganisaties daar alerter op moeten zijn. Ze vallen veel te makkelijk terug op steun van de overheid.'

Ook adviseur Krijn van Beek waarschuwt voor inkapseling: 'De overheid heeft de neiging om vrijwilligerswerk te zien als iets dat alleen bestaat als zij het ziet. Terwijl het natuurlijk veel breder is dan dat.'

De overheid moet in plaats van zich te bemoeien met vrijwilligerswerk, er een gunstige context voor creëren, vindt Van Beek. Hij geeft twee voorbeelden: 'Subsidieer dicht bij je werk wonen in plaats van woon-werkverkeer, dan houden mensen meer tijd over voor vrijwilligerswerk. En steun degenen die vrijwilligers opleiden, bijvoorbeeld de Vrijwilligersacademie, in plaats van de vrijwilligersorganisaties.'

Steunkousen

Rob Meijers van LandschappenNL heeft een andere zorg. Hij ziet juist een overheid die onder het mom van 'ruimte laten' te passief is. 'Een directeur van een ministerie zei een keer letterlijk tegen me: "Ruimte laten aan burgerinitiatieven betekent voor mij: niks doen." Gelukkig corrigeerde zijn meerdere hem kort daarna door te zeggen dat zijn ministerie beter moet leren luisteren naar burgers.'

Meijers verwacht dat overheden vrijwilligersorganisaties ondersteunen en aanvullen. Hij geeft een voorbeeld: 'Wij hebben veel kennis, maar niet altijd de kanalen om die te verspreiden. Laat de overheid dan een loket openen dat wij vervolgens bemensen, zoals gebeurt bij Groen aan de Buurt (zie kader Goede voorbeelden).' Gemeenten en provincies doen het op dit vlak

TIPS VOOR HET RIJK UIT DE EXPERTSESSIE

- Zorg ervoor dat jongeren gemakkelijker kunnen kennismaken met vrijwilligerswerk
- Geef informele zorg een volwaardige rol; onderzoek de impact en het rendement ervan
- Organiseer deskundigheidsbevordering ook op centraal niveau
- Zorg voor een goede balans tussen werk, vrijwilligerswerk en privé (dit geldt ook voor gemeenten, bedrijven en vrijwilligersorganisaties)

TIPS VOOR GEMEENTEN UIT DE EXPERTSESSIE

- Ga naast initiatieven staan en niet er tegenover
- Stuur niet vanuit het eigen beleid, maar faciliteer
- Ondersteun in plaats van te ontmoedigen
- Zorg voor reële verwachtingen van en goede condities voor vrijwilligerswerk (ervaring, kennis, geld, accommodatie, menskracht, faciliteiten)

beter dan het Rijk, vindt Meijers. Hij roemt de gemeente Utrecht, die avonden zonder agenda organiseert waar burgerinitiatieven elkaar kunnen ontmoeten. 'Prima, zo moet het!'

Christine Linzel van De Zonnebloem gelooft erg in een samenwerking tussen overheden en vrijwilligersorganisaties, maar ook in die van vrijwilligersorganisaties met elkaar.

Een goed voorbeeld vindt zij het programma Vrijwillig Dichtbij (zie kader Goede voorbeelden), waarin vrijwilligers lokaal hun krachten bundelen en de zorg ondersteunen. Veertien vrijwilligersorganisaties en het ministerie van VWS werken hierin samen. De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) biedt talloze aanknopingspunten voor samenwerking, vindt Linzel. Al signaleert ze ook nog veel misverstanden, bijvoorbeeld dat vrijwilligers gedwongen kunnen worden bij cliënten steunkousen aan te trekken, terwijl dat aan de thuiszorgorganisaties is. De overheidsvoorlichting over de WMO kan beter, vindt ze. Taco Brandsen vat ruimte bieden aan burgerinitiatieven deels letterlijk op: 'Bestem leegstaande panden voor vrijwilligerswerk. En verschaft niet-geormerkte subsidies die niet beknellen. Maar minstens zo belangrijk vind ik erkenning en waardering. Laat als overheid blijken dat je vrijwilligerswerk waardevol vindt.'

Recht van de sterkste

Paul Dekker van het SCP waarschuwt dat de overheid moet uitkijken voor een dubbele moraal als het gaat om ruimte bieden aan burgers. Hij bespeurt een neiging om burgers op buurtniveau veel meer ruimte te geven dan op gemeentelijk en hoger niveau. Over het plantsoen voor de deur mag (mee)beslist worden, over het nieuwe stadhuis niet. Dat kan de algehele

bereidheid om te participeren verkleinen. 'Al verwonder ik me er regelmatig over dat het veel mensen kennelijk niet uitmaakt dat ze over grote dingen niet mogen meepraten,' aldus Dekker. 'De filosoof Alexis de Tocqueville stelde dat mensen zich via het kleine met het grote gaan bemoeien. Maar ik zie juist dat veel mensen zich vrijwillig laten opsluiten in die kleine wereld.'

In zijn onderzoeken ziet Dekker regelmatig dat buurtinitiatieven worden opgezet door wat hij 'de hardst roependen' noemt. 'Dan dreigt het recht van de sterkste te zegevieren. Ik vind dat het bestuur en de politiek de verantwoordelijkheid hebben om de zwijgers ook een stem te geven als hun rechten in de knel komen. Je kunt de mensen in zo'n buurt bijvoorbeeld over een initiatief laten stemmen. Of je zegt simpelweg: wij zijn het bestuur, wij beslissen.'

'Vrijwilligersorganisaties vallen te makkelijk terug op de overheid'

Kortom

- De overheid moet vrijwilligersorganisaties minder sturen en inkapselen
- Een goede context creëren is belangrijker dan directe steun verlenen
- Overheidsorganisaties kunnen het best als facilitator optreden
- Samenwerking tussen overheden en vrijwilligersorganisaties kan grote toegevoegde waarde hebben
- Erkenning en waardering zijn net zo belangrijk als materiële steun

YOUNG IMPACT

Wat is Young Impact?

Young Impact gelooft niet in wachten tot je volwassen bent om wat voor de wereld te betekenen en verschil te maken. Jongeren kunnen de wereld nu al veranderen! Met een inspirerend programma reizen we langs scholen in Nederland. We helpen jongeren ontdekken wat zij willen veranderen in de wereld en welke talenten en tools je kunt inzetten om dat te doen. Het succes vieren we jaarlijks tijdens Young Impact Celebration. Een waanzinnig feest met (inter)nationale iconen, artiesten en live inspiratie voor nog meer positieve verandering.

HOEZO LATER!?
IK WIL NU IETS
DOEN.

OP ZOEK NAAR
JONGE
VRIJWILLIGERS?
WIJ HELPEN JE!

De marktplaats

Young Impact houdt niet op na de celebration. We inspireren jongeren om ook daarna aan de slag te blijven als vrijwilliger. Hiervoor kunnen ze terecht op de marktplaats van Young Impact waar alle vraag en aanbod op het gebied van vrijwillige inzet samenkomt. Hier kunnen organisaties terecht voor het plaatsen van vrijwillige vacatures en de jonge vrijwilligers voor het plaatsen van hun aanbod. Ook op zoek naar vrijwilligers en een vacature plaatsen? Ga naar:

www.marktplaats.youngimpact.nl

Young Impact is een initiatief van:

2. Belemmerende regelgeving wegnemen

Maak het mensen met een uitkering niet onmogelijk om vrijwilligerswerk te doen: die hindernis wordt zowel tijdens de expertsessie als in de verdiepende interviews het meest genoemd. Hoogleraar vrijwilligerswerk Lucas Meijs vindt de beperkingen die de wetgever en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) hanteren ronduit ridicul: 'Het idee daarachter is dat uitkeringstrekking anders werk afpakken waar andere mensen voor worden betaald. Nou, volgens die redenering zou je ook geen politieke mening meer mogen hebben omdat daar al politici voor zijn.'

Rob Meijers wijst er op dat het UWV een onjuist criterium hanteert: dat er alleen bij organisaties met een ANBI-status vrijwilligerswerk mag worden gedaan. 'Maar die regeling is daar niet voor bedoeld, de Algemeen Nut Beogende Instelling is iets fiscaals.'

Het hele onderscheid tussen betaald en onbetaald werk is weinig relevant, vindt Meijs. 'Een patiënt die wil weten of degene die hem helpt bekwaam is, ziet dat aan de BIG-registratie, niet aan of iemand betaald wordt.'

Slimme combinaties

Bestuurskundige Taco Brandsen zou wel eens onderzocht willen zien wat de gevolgen zijn voor vrijwilligerswerk wanneer er uitkeringen zonder voorwaarden of een basisinkomen zouden worden verstrekt. 'Gaan mensen dan meer vrijwilligerswerk doen of blijven ze op de bank zitten? Ik denk het eerste. Al blijft het natuurlijk altijd een politieke keuze of je accepteert dat pakweg vijftien procent van de mensen wél op de bank blijft zitten.'

Meijs is tegen het afdwingen van vrijwilligerswerk in ruil voor een uitkering. Dan is het immers geen vrijwilligerswerk meer. Het wordt helemaal erg, vindt hij, als lokale overheden tegenpres-

taties verlangen van bijstandsgerechtigden, om vervolgens te accepteren dat gunningen of aanbestedingen daardoor goedkoper worden. Adviseur Krijn van Beek vindt dat de overheid vaker vrijwilligerswerk moet helpen omzetten in betaald werk. 'Onderzoek wat daarvoor nodig is, faciliteer dat. De mooiste initiatieven zijn vaak grensoverschrijdend, bijvoorbeeld sportclubs die samenwerken met zorginitiatieven. Dit soort slimme combinaties valt buiten de regels of het wordt ze moeilijk gemaakt met aanbestedings- en subsidieregels. Je zou die initiatieven juist moeten helpen, al was het maar met een soort uitgebreide discretionaire bevoegdheid.'

Christine Linzel hoort regelmatig dat ambtenaren de regels heel divers interpreteren, zodat vrijwilligers met een uitkering gehinderd worden bij vrijwilligerswerk of niet weten waar ze aan toe zijn. In het ene geval worden reiskostenvergoedingen bijvoorbeeld als inkomsten gezien, waardoor er gekort wordt op de uitkering, in het andere geval niet.

Brandsen vindt dat de overheid soepeler moet omspringen met de bestemmingen van gebouwen en met kwaliteitseisen. 'Laat sociale initiatieven in winkel- en kantoorpanden toe. En werp niet zulke hoge barrières op voor vrijwilligerswerk in de zorg en de kinderopvang. In bijvoorbeeld Duitsland is het veel makkelijker om oppasmoeder te worden dan in Nederland.'

GOED VOORBEELD

- **SV Helios:** voetbalclub in Deventer die samen met zorg-, welzijns- en onderwijsorganisaties en bedrijven maatschappelijke activiteiten organiseert, zoals dagbesteding, kinderopvang en re-integratie. <http://svhelios.nl>

TIPS VOOR RIJK EN GEMEENTEN UIT DE EXPERTSESSIE

- Stimuleer buurtrechten
- Breng de administratieve last voor zowel vrijwilligersorganisaties als vrijwilligers terug door regels te vereenvoudigen en verplichtingen te schrappen
- Breng bestaande experimenteermogelijkheden breder onder de aandacht en maak ze beter toegankelijk voor vrijwilligersorganisaties
- Breng (on)succesvolle voorbeelden in kaart en laat onderzoek en (effect)metingen verrichten om de kwaliteit van vrijwilligerswerk te helpen verbeteren
- Kijk naar hoe vergunningen wel (eenvoudig) kunnen worden verleend in plaats van naar de dingen die dat verhinderen

Gemeenschapsrechten

Het mag wel een onsje minder met de regelgeving voor vrijwilligerswerk, vinden de meeste geïnterviewden. Meijs noemt als voorbeeld het Arbeidstijdenbesluit, waar vrijwilligers vaak ook onder vallen. 'Moet dat echt? Als je mensen begeleidt op een reis, dan stop je na acht uur toch niet met ze aanspreken of verzorgen? Dat de buschauffeur verplicht moet rusten begrijp ik, maar anderen zou ik hier toch echt van vrijstellen.'

Christine Linzel van De Zonnebloem zou graag zien dat Algemene Plaatselijke Verordeningen soepeler worden. 'Daar hebben vrijwilligersorganisaties heel veel last van. Een braderie organiseren is tegenwoordig vrijwel onmogelijk vanwege alle risico's die je moet indammen. En bij zoiets simpels als een hockeytoernooi moet je tegenwoordig al beveiliging regelen. Laat de overheid die zelf verzorgen, of zich soepeler opstellen.' Over buurtrechten, die bewoners zeggenschap geven over hun directe leefomgeving, wordt verschillend gedacht. Meijs vindt ze een typisch verzinsel van de overheid. 'Buurtrechten zijn iets geografisch, maar zo denken vrijwilligers niet. Die denken in termen van betrokkenheid. Buurtwachten slaan bijvoorbeeld vaak de huizen over van mensen die hen niet groeten.' Zijn oplossing:

verleen geen buurt- maar gemeenschapsrechten. Een breed gedragen verlangen is dat de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) gratis wordt voor alle vrijwilligers. Nu is dat alleen zo voor een beperkt aantal groepen. 'Dat zou voor ons een lastenverlichting betekenen, want wij betalen de VOG voor de vrijwilligers,' zegt Rob Meijers van LandschappenNL.

Cao voor vrijwilligers

Paul Dekker van het SCP noemt het een interessant dilemma of overheden die vrijwilligersorganisaties ondersteunen, onderscheid mogen maken tussen die organisaties. 'Stel dat een gemeente verzekeringen regelt voor lokale vrijwilligers. Mag die dan demonstranten tegen gemeentelijk beleid daarvan uitsluiten? Ik zou zeggen van niet, zolang wat ze doen legaal is.' Meijers pleit voor een cao voor vrijwilligers. Ook omarmt hij het idee van een minister of staatssecretaris voor vrijwilligers, vooral omdat die zaken kunnen helpen om vrijwilligers meer met elkaar te verbinden. Maar Lucas Meijs gruwet van het idee van een cao voor vrijwilligers: 'Dat vind ik het meest bizarre wat je je kunt voorstellen, dat is echt een voorbeeld van een doorgeschoten overheid. Daarmee tast je de autonomie van vrijwilligers aan.'

Ook Dekker vindt dat de overheid terughoudend moet zijn met het invoeren van regels of functies om het vrijwilligerswerk aan te jagen. 'Faciliteren ja, extra regels nee. Voor je het weet, worden er van overheidswege mensen naast vrijwilligers geplaatst. Dat lijkt me niet wenselijk.'

Kortom

- Sociale diensten en het UWV moeten geen belemmeringen opwerpen voor mensen met een uitkering om vrijwilligerswerk te doen

- Het afdwingen van vrijwilligerswerk in ruil voor een uitkering is uit den boze

- De overheid moet soepeler regels hantieren voor vrijwilligersorganisaties dan voor niet-vrijwilligersorganisaties

- De Verklaring Omtrent Gedrag behoort gratis te zijn voor alle vrijwilligers

3. Vrijwilligerswerk positief laden

De veronderstelling achter dit aandachtspunt is dat de term 'vrijwilligerswerk' negatief geladen is, maar de deskundigen herkennen dat niet zo. 'In mijn sector is het positief laden van vrijwilligerswerk absoluut niet nodig,' zegt Rob Meijers van LandschappenNL. Paul Dekker vindt dat het begrip hooguit iets nuffigs en stoffigs heeft, alsof het louter ouderen zijn die goed doen en niet bijvoorbeeld Greenpeace-activisten die zich aan een hek vastketenen. Vrijwilligersprofessor Lucas Meijs signaleert dat je op een verjaardag lof krijgt als je vertelt dat je vrijwilligerswerk doet bij een hospice, maar het moeilijk hebt als je zegt dat je voor Scouting werkt.

Voetstuk

Adviseur Krijn van Beek vindt juist dat vrijwilligerswerk te zeer apart op een voetstuk wordt gezet en losgekoppeld van betaald werk. 'Als ik advocaten op de Zuidas in Amsterdam spreek, zeggen ze allemaal: ik doe te weinig voor de samenleving. Ze zien hun werk dus kennelijk niet als een maatschappelijke activiteit, en hebben de neiging om maatschappelijke activiteiten buiten hun werk te zoeken. Terwijl je natuurlijk ook binnen je werk iets voor de samenleving kunt doen. Doe als advocaat bijvoorbeeld eens een pro deo-zaak voor een vrijwilligersorganisatie. Ik vind dat we vrijwilligerswerk te veel als een aparte en een beetje een heilige categorie vermarkten. Betaald werk en onbetaald werk zouden veel meer met elkaar verbonden mogen raken.'

De enige die wel negativiteit rond vrijwilligerswerk bespeurt, is Taco Brandsen. Al geldt dat in zijn ogen meer voor het bredere fenomeen 'participatiesamenleving'. Dat begrip is in diskrediet geraakt doordat het verbonden is met bezuinigingen, stelt de hoogleraar. 'Het sentiment is: omdat de thuiszorg is wegbezuinigd, ben je tegenwoordig wel gedwongen om mantelzorger worden. Mensen ervaren dat als moeten dansen omdat het tapijt onder hun voeten wordt weggetrokken. Als dan vervolgens die overheid zegt: wat goed dat je dat doet... Dat is niet een compliment waar mensen op zitten te wachten. Een overheid die zowel diensten en voorzieningen schrapt als oproept tot participatie is niet geloofwaardig. Dan kun je beter eerlijk zijn en gewoon zeggen dat je bezuinigt. En geef er vooral geen mooie namen aan, zoals 'Big Society'. Door dat soort *framing*

'Vrijwilligers bij een hospice oogsten lof, die van Scouting niet'

TIPS VOOR RIJK EN GEMEENTEN UIT DE EXPERTSESSIE

- Zorg dat je een duidelijke visie hebt op je eigen rol ten opzichte van participatie en vrijwilligerswerk
- Jaag innovatie en vernieuwing van vrijwilligerswerk aan
- Pak je rol in het waarderen van vrijwilligerswerk

'Je kunt ook binnen je werk iets voor de samenleving doen'

prikken mensen heen.'

Paul Dekker is het met hem eens: 'Zo'n tweeslachtige houding roept cynisme en recalitrantie op.'

Zakelijk eigenbelang

Christine Linzel (De Zonnebloem) vindt dat de positieve effecten van vrijwilligerswerk meer uitgevent mogen worden. Ze wijst op onderzoek, onder meer van Evelien Tonkens, dat laat zien dat vrijwilligers gezonder leven, altruïstischer zijn en vrolijker in het leven staan. Uit een groot Amerikaans onderzoek bleek dat bij mensen die na hun pensionering vrijwilligerswerk waren gaan doen, de eerste verschijnselen van dementie gemiddeld twee jaar later kwamen. 'Dat weten vrijwilligers wel al, maar de rest van Nederland nog niet. Laat bijvoorbeeld in Postbus 51-spotjes zien hoe gezond vrijwilligerswerk is, liefst met humor.'

Wat Lucas Meijs betreft zou een overheids-campagne ook de breedheid van vrijwilligerswerk mogen belichten. Rob Meijers zou graag zien dat zo'n campagne benadrukt hoe serieus en inspannend vrijwilligerswerk is. 'Vrijwilligerswerk wordt nu vaak gezien als iets wat je er een beetje bij doet, terwijl het echt werk is.' Maar Paul Dekker van het SCP ziet niets in een

overheids-campagne; hij vindt dat een zaak van vrijwilligersorganisaties zelf.

Iedereen is het erover eens dat vrijwilligers meer waardering verdienen. Overheden zouden bijvoorbeeld een jaarlijks feest voor vrijwilligers kunnen organiseren, een prijs voor ze instellen of ze een kortingspas geven, suggereert Dekker.

Kortom

- Vrijwilligerswerk moet als breder dan iets van de zorg worden neergezet
- De verbinding met betaald werk kan worden versterkt
- Bezuinigen en vervolgens oproepen tot participatie is niet geloofwaardig en roept verzet op
- De positieve effecten voor de vrijwilliger zelf mogen meer worden benadrukt
- De overheid moet meer concrete waardering geven aan vrijwilligers

4. Vrijwilligerswerk vernieuwen

Vrijwilligersorganisaties moeten blijven zorgen dat ze aantrekkelijk, efficiënt en bij de tijd zijn, zo werd in de expert-sessie onderstreept. Nu de (rijks) overheid zich terugtrekt, zullen ze zich bijvoorbeeld meer lokaal moeten organiseren en meer samenwerkingsverbanden met andere partijen moeten aangaan.

Christine Linzel vindt dat het naïef is om te verwachten dat de overheid je wensen en ideeën altijd honoreert. Ze verwacht op dit punt een andere houding van vrijwilligersorganisaties. 'Als je een keer nee te horen krijgen op een aanvraag, is het meteen: zie je wel, ze begrijpen ons niet. Je kunt ook denken: snappen ze ons wel goed, is onze vraag wel helder, moeten we het niet eens anders aanpakken?' Door je steeds op de overheid te richten en die te bekritisieren, loop je het risico om in een soort negatieve wij-tegen-zij-spiraal terecht te komen, vindt Linzel. Vrijwilligersorganisaties hoeven van haar ook niet het accent te leggen op de waarde van vrijwilligerswerk voor de samenleving, maar juist ook op de waarde voor het individu: 'Benadruk het zakelijke eigenbelang. Vertel dat je als vrijwilliger onder de mensen komt en in de running blijft.'

Belang en schoonheid

Taco Brandsen is het met haar eens. 'Vrijwilligerswerk wordt doorgaans verbonden met altruïsme, maar raakt vaak direct aan eigen-

belang. Bij Burgernet gaat het deelnemers bijvoorbeeld vooral om de eigen veiligheid.

Erken dat, sluit daarbij aan. Met oproepen à la 'gij zult goed zijn' mobiliseer je mensen niet. Benadruk ook het belang voor je persoonlijke ontwikkeling, daardoor krijg je mensen ook eerder mee.'

Rob Meijers erkent dat er bij natuurorganisaties op dit gebied nog een wereld te winnen valt. 'Wij zijn meer doeners dan praters. We hebben moeite het belang en de schoonheid van ons werk over het voetlicht te brengen.

We zijn dat aan het veranderen. Zo spelen we nu met het idee om een televisieserie te maken waarin vrijwilligers worden gevolgd.' Het moet niet bij campagnes alleen blijven, benadrukt hij: het is ook zaak de doelgroep beter te leren kennen. 'Wie is de groene vrijwilliger eigenlijk? Wat drijft hem of haar? Wat zijn zijn of haar belemmeringen? Als je dat weet, kun je gericht werven, maar ook jezelf een spiegel voorhouden. Wat kan anders en beter dan hoe

'Als je een diploma motorzagen haalde bij de ene club, gold dat niet bij de andere club'

GOED VOORBEELD

• **De Groene Academie:** loket voor vraag en aanbod van opleidingen en vrijwilligerswerk in natuur en landschap. Onder meer Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer doen hieraan mee.

www.degroeneacademie.nl

TIPS VOOR VRIJWILLIGERS-ORGANISATIES UIT DE EXPERTSESSIE

we het nu doen? Ik ben ervan overtuigd dat we nu, vaak zonder het te weten, obstakels opwerpen voor allerlei groepen. We organiseren het vrijwilligerswerk bijvoorbeeld meestal groepsgewijs en op vaste tijdstippen. Misschien kun je beter een digitale agenda publiceren waarop staat waar en wanneer je aan de slag kunt. Maar dat weet je pas als je de behoeften en het profiel van je doelgroep hebt onderzocht.' In de expertsessie werd het belang van samenwerking met andere vrijwilligersorganisaties benadrukt. Meijers is het daarmee eens. 'Groene niet-gouvernementele organisatie (ngo's) zagen elkaar veel te lang als concurrenten. Ze trokken muurtjes rond hun eigen organisatie op. Vrijwilligers hadden daar last van. Als je een diploma motorzagen haalde bij de ene club, gold dat bijvoorbeeld niet bij de andere club. Gelukkig is dat aan het veranderen. We gaan als gezamenlijke groene organisaties nu elkaars diploma's erkennen en werken aan e-learningmodules.'

Zelfroosteren

Krijn van Beek vindt dat vrijwilligersorganisaties zich meer kunnen verbinden met hun omgeving. 'De Kerk als verdeler van maatschappelijke taken is weggefallen; die rol kan nu aan vrijwilligersorganisaties als de voetbalclub toevallen. Onze voetbalclub staat in een wijk waar veel bejaarden wonen; vraag die eens om kantinediensten te draaien. Daarmee boor je een gigantisch nieuw potentieel aan. Als je mensen daarvoor vraagt, komen ze veel eerder in beweging. Dus bel in zo'n wijk gewoon eens bij wat huizen aan.'

- Durf, bij samenwerking met andere vrijwilligersorganisaties, eigen taken los te laten, versterk elkaar en respecteer elkaars waarde
- Deel *good* en *bad practices*, wissel kennis uit, doe aan co-creatie
- Zorg voor een lokale infrastructuur, zoals een goed bereikbaar en laagdrempelig vrijwilligerspunt of -centrale
- Zet technieken als *storytelling* in om je zichtbaarheid en aantrekkingskracht te vergroten
- Gebruik een app of website om snel en goed vraag en aanbod bij elkaar te brengen

Technologie kan het werk voor vrijwilligersorganisaties stukken eenvoudiger maken. Via apps kunnen (potentiële) vrijwilligers bijvoorbeeld beter geïnformeerd, geworven en gematcht worden. Ook op dat vlak valt er nog veel te verbeteren. 'Groene vrijwilligersorganisaties hebben daarin tot nu toe de slag gemist', erkent Rob Meijers. De gezamenlijke groene organisaties ontwikkelen nu een programma 'De kracht van de groene vrijwilliger', dat onder meer zelfroosteren mogelijk moet maken.

Kortom

- **Vrijwilligersorganisaties moeten zich meer concentreren op wat ze bij zichzelf kunnen verbeteren**
- **De waarde van vrijwilligerswerk voor het individu moet meer worden benadrukt**
- **Het is zaak om de behoeften van je doelgroep beter te leren kennen**
- **Vrijwilligersorganisaties moeten de muurtjes afbreken die ze rond zichzelf hebben opgebouwd**
- **Door inzet van technologie kunnen vrijwilligersorganisaties beter functioneren**

'HET IS DE JUS VAN DE NEDERLANDSE SAMENLEVING DAT MENSEN ZONDER ENIGE DWANG IETS DOEN VOOR ANDEREN EN ZICHZELF' (LUCAS MEIJS)

'VRIJWILLIGERS ZIJN DE LIJM VAN DE SAMENLEVING' (WYTSKE DE PATER)

'VRIJWILLIGERS VERDIENEN MEER WAARDERING EN MINDER ONNODIGE DREMPELS' (HANKE BRUINS SLOT)

'DE OVERHEID MOET ACCEPTEREN DAT ALS JE TERUGTREEDT, JE ROL ONDERGESCHIKT WORDT AAN DIE VAN DE VRIJWILLIGERS' (JEROEN OLTHOF)

'WIE MOET INVESTEREN IN VRIJWILLIGERSWERK? IEDEREEN, HET IS VAN DE HELE SAMENLEVING!'

(LUCAS MEIJS)

'WIJ VERPLICHTEN MENSEN MET EEN BIJSTANDSUITKERING NIET OM VRIJWILLIGERSWERK TE DOEN, WE DAGEN ZE UIT. DAT IS VEEL LEUKER'

(JAN JAAP KOLKMAN)

'HET IS GOUD ALS JE EEN HOOP VRIJWILLIGERS HEBT EN HET IS GOUD ALS JE IN ZE INVESTEERT' (BEP SPA)

'DE OVERHEID ZIET VRIJWILLIGERSWERK STEEDS MEER ALS EEN INSTRUMENT VAN UITVOERING VAN BELEID. DAT KAN NIET' (HANKE BRUINS SLOT)

'ALS VRIJWILLIGERS ZOUDEN STAKEN IN NEDERLAND, STOND HET LAND STIL' (JAN JAAP KOLKMAN)

'VRIJWILLIGERS ZIJN HET FUNDAMENT VAN DE SAMENLEVING' (JEROEN OLTHOF)

'VAN VRIJWILLIGERSWERK GA JE FLUITEND NAAR

Klop eens aan bij het Oranje Fonds!

Uw stichting, vereniging of organisatie draagt bij aan het sociale gezicht van Nederland. U ziet waar het beter kan en ontwikkelt activiteiten, als vrijwilliger of als professional. Maar: hoe komt u aan voldoende geld of subsidie voor deze nieuwe of extra activiteiten? Klop eens aan bij het Oranje Fonds.

Kijk op oranjefonds.nl

Oranje Fonds
voor sociale initiatieven

HUIS, ZELFS ALS HET HEEL ZWAAR IS' (LUCAS MEIJS)

'OOK VERENIGINGEN ZIJN NUTTIG VOOR EEN OVERHEID. ZIJ VOORZIEN IN EEN NETWERK' (WILMA SCHROVER)

'VRIJWILLIGERS ZIJN DE KAMPIOENEN VAN DE NEDERLANDSE SAMENLEVING' (HANKE BRUINS SLOT)

'VRIJWILLIGERSWERK IS GOUD DAT GRATIS AAN DE SAMENLEVING BESCHIKBAAR WORDT GESTELD' (JAN

JAAP KOLKMAN)

'HET IS EEN MISVATTING DAT VRIJWILLIGERS GRATIS ZIJN. ZE MAKEN ONKOSTEN EN DAAR ZUL JE VOORZIENINGEN VOOR MOETEN TREFFEN' (WILMA SCHROVER)

'HET IS NIET GRATIS, MAAR WEL GOUD' (LUCAS MEIJS)

'NIET DE OVERHEID EN DE POLITIEK ZORGEN VOOR EEN FIJNE SAMENLEVING, MAAR DE VRIJWILLIGERS'

(MARIJN ROZE)

'PROFESSIONALS VERDWIJNEN ALS HET BUDGET OP IS, MAAR EEN ACTIEVE BEWONER IS EEN STABIELE FACTOR IN EEN WIJK' (ERWIN STAM)

Onderstaande mensen gaven hun visie:

Hanke Bruins Slot, lid van de Tweede Kamer voor het CDA en schrijver van de initiatiefnota 'Vrijwilligers zijn kampioenen'

Jan Jaap Kolkman, PvdA-wethouder Meedoen in Deventer

Lucas Meijs, hoogleraar strategische filantropie en vrijwilligerswerk aan de Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit

Jeroen Olthof, voorzitter Sociale Pijler G32

Wyske de Pater, kandidaat-Kamerlid voor het CDA en manager Participatie bij de ANWB

Marijn Roze, eigenaar Buurteigen

Wilma Schrover, kandidaat-Kamerlid voor 50PLUS en directeur van KBO-Brabant

Bep Spa, PvdA-gemeenteraadslid in Deventer

Erwin Stam, voorzitter Stichting Bewonersbedrijf Zaanstad en bestuurslid LSA

Verder kijken: www.youtube.com/playlist?list=PLqP5ShJvlsNMfFCBXOWT7f4DomzVq-QYWa

Verder kijken!

Tijdens het Gratis Goud Festival op 7 december 2016 in Deventer zijn aan negen mensen vier essentiële vragen gesteld:

1

Waarom moeten we vrijwilligers, actieve bewoners en hun organisaties koesteren?

<https://youtu.be/NQoDAgiPd3U>

2

Wie moet investeren in deze vrijwillige inzet en waarom?

<https://youtu.be/LSUQ6Xeyepo>

3

Wie bepaalt waarin we moeten investeren?

<https://youtu.be/leHFyqAAjR8>

4

Welke rol zou de overheid moeten spelen?

<https://youtu.be/FOTd082kP2U>

Partners Gratis Goud Festival

ING Nederland fonds

VSBFonds.
iedereen doet mee

MET EEN GOED IDEE
KUNNEN WE
SAMEN
IETS GAAN

DOEN

NATIONALE
POSTCODE
LOTERIJ

DOEN.NL

Ben jij bezig met het opzetten van een verrassende ontmoetingsplek in jouw buurt, dorp of streek? Misschien kunnen wij wat voor je DOEN. Vanuit de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij ondersteunen wij dergelijke initiatieven. Op www.doen.nl/nieuweontmoetingsplekken vind je meer informatie over het programma en de criteria waaraan jouw initiatief moet voldoen.

MEER INSPIRATIE OPDOEN?

In de Inspiratiegids van Stichting DOEN staan ondernemende initiatiefnemers centraal die vertellen over hun aanpak en uitdagingen. Hun projecten staan model voor vele initiatieven in Nederland waarbij mensen hard werken aan een meer sociale samenleving.

www.doen.nl/nieuweontmoetingsplekken

STICHTING DOEN

- 📧 Safka Overweel: safka@doen.nl
- 📧 Nicole Rietvelt: nicole@doen.nl
- 🐦 @StichtingDOEN
- 📘 www.facebook.com/stichtingdoen

UNIEKE ONTMOETINGSPLEK VOOR EN DOOR DE BUURT

De wijk Boschveld in Den Bosch is een levendige ontmoetingsplek rijker. Vanuit een voormalig winkelpand worden door sociale coöperatie Copernikkel uiteenlopende activiteiten georganiseerd. Voor en door buurtbewoners. Zo brengt Copernikkel buurtbewoners met verschillende achtergronden met elkaar in contact. En dat is belangrijk, want samen bereik je meer dan alleen!

BEWONERS GEVEN WIJK EEN HART

Door het sluiten van de wijkbibliotheken misten veel Rotterdammers een plek om elkaar te ontmoeten. Dankzij de inzet van meer dan 100 vrijwilligers, van alle leeftijden en met zeer diverse achtergronden, is daarom Leeszaal Rotterdam West opgericht. Een nieuwe ontmoetingsplek rond taal, literatuur en verbeelding; een plek waar je mooie boeken kunt vinden en de koffie altijd klaar staat.

WAARMAAKPLEK VOOR BEWONERSIDEEËN

Bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor hun leefomgeving. Niet iedereen met een idee weet direct hoe je dat aan moet pakken. Daarom startte BS22 een werkplaats voor ideeën. De deur staat er altijd open voor (Groenlose) verbeteraars die samen met lokale ondernemers de stad leuker, beter en mooier willen maken. En ook voor niet-Grollenaren, die hier inspiratie op willen doen.

**LEES OOK HET
GRATIS GOUD
MAGAZINE #1 MET
43 VRIJWILLIGERS-
PROJECTEN**

https://issuu.com/ono-ono/docs/gratis_goud_nr1_issuu

**GRATIS GOUD
FESTIVAL**

